

ТМГ. XXXVII	Бр. 4	Стр. 1901-1916	Ниш	октобар - децембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 316.774(497.113)

Оригиналан научни рад

Примљено: 14. 11. 2012.

Ревидирана верзија: 20. 09. 2013.

Одобрено за штампу: 02.12. 2013.

Дубравка Валић Недељковић

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за медијске студије

Нови Сад

КУЛТУРА У ЕМИСИЈАМА ВЕСТИ ЈАВНОГ СЕРВИСА ВОЈВОДИНЕ НА ЈЕЗИЦИМА МАЊИНА

Огледа ли се култура националних мањина у вестима*

Апстракт

У раду се презентују подаци квантитативно-квалитативне анализе садржаја централних информативних емисија на језицима националних заједница објављених на јавном сервису Војводине (РТВ) у новембру 2011.

Циљ анализе био је да утврди колико и на који начин се посвећује пажња садржајима из културе у главним информативним емисијама што је по Закону о радиодифузији један од основних задатака јавног сервиса.

Готово све редакције, са изузетком ромске, у одређеној мери у информативним емисијама имају прилоге о култури. Мултикултурности највише пажње поклањају у русинској и румунској радијској редакцији. У ТВ редакцији на мађарском језику највише пажње се поклања алтернативним културним правцима.

Кључне речи: јавни сервис, култура, информативне емисије, језици националних заједница

dnvalic@gmail.com

* Истраживање у оквиру републичког пројекта Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене Филозофског факултета у Новом Саду, који Одсек за медијске студије Филозофског факултета у Новом Саду реализује од 2010. до 2014. у сарадњи са јавним сервисом Војводине и још седам факултета. Пројекат финансира републичко Министарство просвете, науке и технолошког развоја, шифра пројекта III 47020.

**VOJVODINA'S PUBLIC SERVICE BROADCASTS IN
MINORITY LANGUAGES – CULTURE IN THE NEWS
Is the culture of national minorities visible in the news?**

Abstract

This paper presents data on quantitative and qualitative content analysis of news programs presented in national minority languages and broadcast by the Public Service of Vojvodina (Radio Television of Vojvodina – RTV) in November 2011.

The aim of the analysis is to determine the time and quality dedicated to cultural content in major news programs, which is one of the primary responsibilities of the Public Service according to the Broadcasting Act.

Nearly all departments, with the exception of the Roma department, broadcast cultural content in news programs to a certain extent. Ruthenian and Romanian radio departments are the ones that give the most attention to multiculturalism. Hungarian TV department is focused primarily on alternative cultural directions.

Key words: public service, culture, news programs, languages of national minorities

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

За квантитативно-квалитативну анализу садржаја из културе у централним информативно-политичким емисијама (ЦИПЕ) на језицима националних мањина јавног сервиса Војводине важно је образложити контексте (*Законодавни контекст, Контекст медија и Контекст културе*) који битно утичу на дефинисање уређивачке политике регионалног медија којег су основали грађани, финансирају грађани, који га и контролишу у извршавању обавеза у области јавног информисања.

У овом раду се анализирају садржаји из културе, стога што су медији националних заједница фокусирани, пре свега, на очување и промовисање националне културе као битног одређења националног идентитета, али и на неговање културних вредности као таквих.

*ЗАКОНОДАВНИ КОНТЕКСТ:
МЕЂУНАРОДНА И ДОМАЋА ЛЕГИСЛАТИВА*

Међународна документа и домаће законодавство дефинишу, промовишу и штите права мањина на информисање на матерњем језику са посебним освртом на улогу јавних сервиса. Пре свих, од међународних докумената реч је о Повељи о регионалним или мањинским језицима (Србија и Црна Гора приступила 2005), Оквирној кон-

венцији за заштиту националних мањина (Србија и Црна Гора приступила 2001), а од домаћих о Уставу Републике Србије (2006), Статуту АП Војводине (2009), као и о Закону о заштити права и слобода националних мањина (2002), Закону о националним саветима националних мањина (2009), Закону против дискриминације (2009).

У Члану 11 – Медији, Повеље о регионалним или мањинским језицима (2005) се наводи да:

„1. Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре (...): а) омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којима би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним и мањинским језицима; б) охрабре или олакшају редовно емитовање радио-програма на регионалним или мањинским језицима; ц) охрабре или олакшају редовно емитовање телевизијског програма на регионалним или мањинским језицима; д) охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудио-визуелних радова на регионалним или мањинским језицима; е) охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или ф) примене постојеће мере финансијске подршке и на аудио-визуелну продукцију на регионалним или мањинским језицима (...)

2. Државе чланице преузимају обавезу да гарантују слободу директног пријема радио и телевизијског програма из суседних земаља, на језику који је исти или сличан регионалном или мањинском језику, као и да се не супротстављају реемитовању радио и телевизијских програма из суседних земаља на овом језику“.

Уставом Србије из 2006. први пут је одређено право на информисање на матерњем језику у уставној историји наше земље као једно од основних мањинских права. Осим тога Устав прописује генерално овлашћење аутономних покрајина да установљавају додатна права припадника националних мањина.

Закон о заштити права и слобода националних мањина (2002) између осталог утврђује и питање остваривања права на информисање на језицима мањина.

Законом о националним саветима националних мањина (2009) утврђују се надлежности националних савета у области културе, образовања, обавештавања и службене употребе језика и писма. Према овом закону национални савети могу под одређеним условима бити оснивачи установа привредних друштава које обављају новинско-издавачке и радио-телевизијске активности (2009, члан 19).

У члану 29 Статута Аутономне Покрајине Војводине (2009), као регије у којој се традиционално негују вишекултуралност, вишејезичност, вишеконфесионалност и други европски принципи и вредности, када је реч о јавном информисању наводи се да АПВ има обавезу да утврђује јавни интерес грађана АПВ у области јавног информисања и радио-дифузије и ближе уређује услове и начин оба-

вљања делатности покрајинског јавног сервиса и обезбеђује рад јавних гласила од покрајинског значаја на језицима националних заједница које чине бројчану мањину у укупном становништву АПВ.

Осим наведених темељних докумената, право на информисање националних мањина на матерњем језику прописује се и законима који уређују област мањинских права и онима који уређују остваривање права на информисање.

КОНТЕКСТ МЕДИЈА: ЈАВНИ СЕРВИС

Основни задатак јавних сервиса је да задовоље комуникативне потребе свих грађана без обзира на узраст, пол, националну и верску припадност, статус у друштву, образовање, лична опредељења. Стога што је, по дефиницији, јавни сервис основан од грађана и финансиран од грађана, па тако, пре свих осталих, медиј који би морао да успостави једнакост у третирању како већине, тако и маргинализованих група, међу којима су веома препознатљиве националне мањине.

Ерик Барнет (према Вељановски, 2005, стр. 26) дефинише шест кључних карактеристика јавног сервиса међу којима је и *брига за национални идентитет и културу*; независност у односу на комерцијалне интересе; разноврсност програма.

Џон Кин је (1995) дефинисао шта је резултат и циљ јавне регулације. Она се, по Кину, мора трудити да створи истинску разноликост медија, која ће омогућити малим људима у великим друштвима да шаљу и примају разноврсна мишљења и популарисање гледишта да су медији јавно добро, а не роба.

„Џон Рит, први генерални директор Би-Би-Сија, жестоко је бранио етику јавне службе (...): „Електронски медији треба да постављају стандард доброг укуса, а не само да буду његов посредник” (Мек Квин, 2000, стр. 257).

Филозофија јавних емитера и данас се заснива на речима Џона Рита, директора првог јавног сервиса у свету – Би-Би-Сија.

Законом о радиодифузији Србије (2002), у члану 76, дефинише се да су „програми који се производе и емитују у области јавног радиодифузног сервиса од општег интереса“. Одредбе из става један овог члана обухватају програме информативног, културног, уметничког, образовног, и других садржаја, којима се обезбеђује задовољавање потреба грађана и других субјеката и остваривање њихових права у области радио-дифузије.

Програмима који се производе и емитују у оквиру радиодифузног сервиса мора да се обезбеди разноврсност и избалансираност садржаја којима се подржавају демократске вредности, а нарочито поштовање људских права и културног, националног, етничког, политичког плурализма идеја и мишљења.

У Закону о радиодифузији (2002) се такође наглашава да садржаји јавног сервиса морају да *уважавају језичке и говорне стандарде* како већинског тако и *припаданика мањина*; обезбеде материјал који задовољава *културни идентитет грађана припадника* већинског народа и *мањина*.

Радио-телевизија Нови Сад је још од 1949. утемељена као медиј који ће информисати јавност Војводине на свим језицима који су у званичној употреби у Покрајини. Сасвим је било природно да овај медиј са вишедеценијском традицијом прерасте у јавни сервис на покрајинском нивоу. Тако да је након десет година рада у оквиру РТС, ова информативна кућа 2006. поново добила правни субјективитет и почела да се трансформише у јавни сервис грађана Војводине (РТВ). Један од важних елемената је била и обнова девастираних програма на језицима националних заједница и развијање мултијезичности увођењем појединачних емисија још и на хрватском, македонском, немачком језику. Међутим, и даље темељ мултијезичности јавног сервиса Војводине чине програми на мађарском, словачком, румунском, русинском и ромском језику јер су најдуже у етру, те су тако и најразвијенији, кадровски и професионално.

КОНТЕКСТ ТЕМЕ: КУЛТУРА

Термин култура је „мулти-дискурзиван” (Hartley, 2005, р. 51). Једна од најопштијих, и за овај рад примерена, јесте дефиниција културе по којој је реч о:

„систему језика, веровања, вредности и погледа на свет који деле чланови једне заједнице као што деле начин на који делују, или као сума артефакта које производе припадници одређене културе у одређеном времену. Неки укључују статичку перспективу на културу, фокусирају се на производе културе и идеје, а други динамичку који се фокусирају на интерактивне процесе које заједнички креирају чланови заједнице” (Lauerbach & Fetzer, 2007, р. 7).

По Лесли Вајту (према Јовановић, 2005, 43) „стварни предмет науке о човечанству није човек, већ култура”.

Култура, као важан сегмент програма јавног сервиса, негује се у оквиру информативног и у оквиру културно-забавног програма.

Према истраживању Новосадске новинарске школе (руководилац пројекта Дубравка Валић Недељковић) највише садржаја из културе, у иначе изузетно скромној понуди, у укупном програмском садржају има јавни сервис Војводине (20,8%), у поређењу са јавним сервисом Србије, РТВ Пинк и РТВ Б92. Од тога, о култури националних мањина, осим на јавном сервису Војводине, у истраживаном периоду није забележен ниједан прилог (Матић, 2009, стр. 31).

Истраживање је указало да је укупно свега 6% минутаже свих 6 мониторованих програма посветило културно-уметничким садржајима. Када се то упореди са 30,3% минутаже информативног и 22,1% минутаже играног програма (Матић, 2009, стр. 31), тада се уочава колико је системски занемарена ова врста садржаја у најгледанијим телевизијским програмима у Србији.

Оно што још ваља истаћи јесте да је носилац културног програма у сфери електронских медија Србије Други програм националног јавног сервиса (РТС2). Овај канал је међутим у посматраном периоду емитовао свега 6,6% од укупне програмске минутаже садржаја везаних за културу и уметност (Матић, 2009, стр. 31). При томе, реч је о уобичајеним жанровским структурама и форматима који се ни по чему не могу дефинисати као истраживања у области форме и структуре, односно медијског експеримента, што је иначе један од задатака јавног сервиса. Није било ни речи о авангардним садржајима, то јест онима који не би имали места у комерцијалним медијима, али су вредни пажње у смислу афирмације модерне уметности, нових трендова и томе слично.

Истраживања Теуна А. Ван Дијка (Van Dijk, & Teun, 1988, р. 232–234) указују да је у водећој европској штампи најмање чланака посвећено култури националних мањина.

Ако се пише о култури националних мањина тада се углавном медији фокусирају на етно фестивале, националну кухињу, фолклор и музику. Ако се презентују истраживања о националним мањинама увек је то из перспективе већинског народа.

Медијска пракса указује да свака централно-информативна емисија вести (ЦИПЕ) у електронским медијима садржи и блок о култури. Значи, преглед догађаја дана који је уједно и најгледанији садржај свих електронских медија, а посебно јавних сервиса, дужан је да у понуди има и садржаје посвећене култури и уметности. Практика указује на то да уколико је дневна понуда садржаја из политичког живота и економије веома богата, они се емитују науштрб садржаја из културе.

Специјализоване емисије из културе, показало се, веома су важан сегмент програма јавних сервиса. Новинари на одређен начин одабиром и пласирањем информација о одређеним догађајима у култури, као и представљањем дела и аутора, утичу и на формирање укуса, односно на разумевање вредности уметничког дела и њихово популарисање. Наведено се односи на новинаре који раде у редакцијама за културу, којих је све мање у медијима у Војводини (Валић Недељковић, 2009, 2010), јер се од њих захтевају специфична знања, изузетно образовање, добар укус и изразито разумевање феномена у одређеним областима културе за које су се специјализовали.

Циљ

Циљ истраживања је био да се утврди колико и на који начин војвођански јавни сервис посвећује пажњу прилозима из културе у својим централним информативним емисијама (ЦИПЕ) и радија и телевизије; као и у којој мери се на мађарском, словачком, румунском, русинском и ромском задовољавају програмски стандарди јавног сервиса када је у питању изражавање културног идентитета националних заједница на чијим језицима РТВ емитује програм.

Методологија

Коришћена је метода квантитативно-квалитативне анализе медијског дискурса.

Јединица анализе у овом мониторингу јесте прилог у емисији који је укључивао и најаву водитеља.

За потребе анализе конструисан је посебан кодни протокол који је садржао 22 категорије. Свака категорија садржи прецизно формулисане варијабле на основу којих је јединица анализе и класификована.

Узорак

Мониторинг је обухватио снимање, а потом и кодирање шест различитих централних информативних емисија на програмима Телевизије Војводине, као и пет различитих централних информативних емисија на програмима Радија Војводине (Радио Новог Сада) у праћењу од седам дана током два месеца. Емисије су снимане 24. и 26. октобра, као и 4, 6, 8, 10. и 19. новембра 2011.

Анализа је обухватила укупно 73 ЦИПЕ на радију и телевизији, што износи 1.360 минута.

У радијским програмима укупно је анализирано 35 ЦИПЕ, укупног трајања око 735 минута.

У радијском програму, осим емисија на српском језику, анализирано је на мађарском језику седам емисија Дневник (15-15.30); на словачком језику седам емисија Радио новине (17-17.15); на русинском језику седам емисија Радио новине (14-14.15); на румунском језику седам емисија Радио журнал (18-18.20 радним даном, односно 18-18.10 викендом).

У телевизијским програмима укупно је анализирано 38 ЦИПЕ, укупног трајања око 625 минута.

У телевизијском програму, осим емисија на српском језику, анализирано је на мађарском језику седам емисија Дневник (19-19.25); на словачком језику анализирано је шест емисија Дневник (18-18.10, сем недељом када нема емисије); на русинском језику шест емисија Дневник (18.15-18.25, сем недељом када нема емисије);

на румунском језику шест емисија Тележурнал (18.30-18.40, сем недељом када нема емисије); као и на ромском језику шест емисија Дневник (Невимата) (18.45-18.55, сем недељом када нема емисије).

У раду се презентују само резултати анализе садржаја ЦИПЕ на језицима националних заједница.

Резултати

Најмногобројнија мањина у Војводини је мађарска. Истовремено програм на *мађарском језику* јавног сервиса је најобимнији по минути и најразноврснији по садржају, број ангажованих новинара је далеко већи од осталих редакција које припремају садржаје на језицима мањина у РТВ.

У телевизијским ЦИПЕ на мађарском језику емитовано је укупно 126 прилога. Култури је било посвећено 17 (13%).

ЦИПЕ су у посматраном периоду биле тематски избалансиране. Култура се налази на другом месту, заједно са темама из света (12%). Највише је извештавано о друштвеним темама (23%). Доминира фактографски новинарски жанр – ауторски извештај (76%). То указује да су праћени само актуелни догађаји. Није било медијских иницијатива.

Уметници, књижевници и новинари су у ЦИПЕ на мађарском језику говорили о филмским фестивалима (Фестивал документарних филмова), о музичким догађајима (Цез фестивал), као и о већим међународним догађајима (Сајам књига у Београду). Најприсутнији су они који су везани за позориште (Ноћ позоришта).

Већина мађарског становништва у Војводини живи на северу Бачке, међутим највише прилога о култури (53%) било је из Новог Сада, затим следе друга војвођанска места (41%), па Београд (6%). Нови Сад јесте друштвено-политички и културни центар Војводине, али овако позиционирана географска покривеност догађаја из културе указује и на слабу дописничку мрежу, као и покретљивост новинара јавног сервиса.

Субјекти у рубрикама о култури су у 50% случајева мађарски уметници (претежно позоришни ствараоци) као носиоци националне културе.

Задатак јавног сервиса као специфичног медија је да прати и алтернативну културу¹, као промотера нових изазова и истраживања у разним областима стваралаштва. У ЦИПЕ на мађарском језику таквих садржаја је било чак 47%, што упућује на модерну и проми-

¹ Под „алтернативна култура“ подразумева се промена перспективе и примена нових образаца у уметничком стваралаштву, деконструкцију постојећих образаца и модела, увођење нових форми изражавања и деловања у култури.

шљену уређивачку политику, која даје простор и новим трендовима, а не само провереним вредностима. Радијски програм се показао конзервативнијим: у ЦИПЕ је било 92% садржаја из доминирајуће културне сцене.

Осим тога, радијски програм на мађарском језику РТВ је форматан на веома сличан начин као и телевизијски, с тим да је субјектима из књижевности дата предност.

Други по развијености и традицији је програм на *словачком језику*. Словачка заједница је, да подсетимо, друга по бројности у Војводини.

У телевизијским ЦИПЕ је у посматраном периоду било упола мање садржаја него у мађарском информативном програму, само 6%. Балансираност блокова је изостала. Више од културе били су заступљени прилози о активностима републичких органа 23%, друштвене теме 18% и Косово 12%. Повод за рубрику су у високом проценту актуелни догађаји (80%), и то већином они у Новом Саду (40%). Тромост, статичност, традиционализам и нетелевизијичност ових емисија огледа се и у томе што није било ниједне рубрике посвећене алтернативној култури, а и опрема рубрика није прилагођена савременим токовима телевизијске презентације. У 50% прилога о култури вест само чита водитељ-новинар.

Оцени о несавременом презентовању културе у прилог говори и анализа субјеката рубрика у ЦИПЕ на словачком језику. Међу субјектима нема самих стваралаца. Највише је институционалних субјеката, односно разних манифестација, фестивала (33%), као и новинара (33%), затим следе функционери из установа културе и покрајински функционери са по 17%. Објекти су, као и субјекти, неживи. Уметници нису идентификовани, као ни конзументи културе.

Аутор/ка рубрике је у високом проценту непознат (40%). Овај податак у потпуности корелира са наведеним високим постотком агенцијских вести које чита водитељ/ка-новинар/ка. Корелира и са налазом о објектима у рубрици: то су у високом проценту (20%) догађаји/уметници из иностранства, што значи да су емитоване вести са интернета, или преузете од агенције.

Као и у програмима на мађарском језику и радијске емисије на словачком су веома слично конципиране.

Румунска заједница је трећа по обиму. Традиционално, медији на *румунском језику* негују садржаје из културе. То се показало и у овом истраживању. Култура је на првом месту по простору који јој је посвећен у ЦИПЕ РТВ (20%). Први наредни садржај са 16% су заступљени друштвено-политички догађаји.

Овако високој позиционираниости одговара и опрема рубрика која је модерна и телевизијична. Актуелни аудио-снимак заступљен је у 64% прилога, РТВ лице у 21% прилога, а архивски снимак само у 1% прилога.

Може се закључити да су новинари румунске редакције присутни на догађајима из културе како сопствене, тако и других заједница. ТВ прилози из културе на румунском језику највише су били посвећени Међународном сајму књига у Београду, као и фестивалима Интерфер, Вршачка позоришна јесен, Тактонс, Новосадском цез фестивалу, манифестацији Ноћ позоришта, обележавању 170 година САНУ, као и културним активностима припадника румунске националне заједнице у Војводини.

Субјекти догађаја су у чак 50% прилога представљени актуелним снимком. Са овим налазом корелирају и подаци о локацији. То су, пре свега, места у којима у високом проценту живе Румуни (Вршац, Куштиљ, Панчево, Алибунар) 47%, па тек онда културни центар Војводине Нови Сад (24%) и главни град Србије као стециште најзначајнијих догађаја из културе, Београд (29%). Као и подаци о ауторству: 57% су новинари који су пратили актуелне догађаје који су искључиво заступљени. Медијске иницијативе ни у ЦИПЕ на румунском језику није било.

У категорији субјекта, највише је редакцијских новинара и дописника (57%), следе директори и запослени / установе из света културе (21%), и књижевници (7%). Када је реч о полу субјекта, однос је родно сензибилан.

У категорији објекта, на првом месту су књижевници (38%). Ваља подсетити да је књижевна заједница на румунском језику веома развијена. Тек на трећем месту су запослени и установе из света културе (15%) и уметници (8%).

Радијске ЦИПЕ се по уређивачкој политици разликују од телевизијских на румунском језику. Култура се налази тек на шестом месту (6%), док су испред економија (19%), друштвене теме (17%), активности републичких органа (11%), свет (9%) и време (7%).

Повод за извештавање о култури је увек и само актуелни догађај, и то из области етаблиране културе. Извештавано је са Међународног сајму књига у Београду, фестивала Интерфер, Вршачка позоришна јесен, Тактонс, као и манифестације Ноћ позоришта.

У ЦИПЕ преовлађују догађаји из културе који су подједнако значајни за све мањинске и већинску заједницу. Новинари се нису бавили само афирмацијом стваралаца сопствене заједнице.

Медијске иницијативе није било. Новинари радија су одлазили на догађаје – може се закључити по томе што су натполовичном већином (55%) наведени аутори емитованих рубрика, затим актуелни аудио-снимак заступљен је у 55% прилога, субјекти су у 73% прилога представљени актуелним аудио-снимком, а најчешће локације збивања догађаја са којих је извештавано су друга места у Војводини – Апатин, Вршац, Куштиљ, Панчево, Алибунар (57%), а затим Београд и Нови Сад (по 21% прилога).

У категорији субјекта, прво место заузимају редакцијски новинари и дописници (45%), следе директори и запослени / установе из света културе (18%), уметници (9%). Мушки субјекти су доминантни и појављују се у 70% прилога.

У категорији објекта, на првом месту су запослени и установе из света културе (20%); исту заступљеност имају књижевници; по 10% заступљености имају страни субјекти, државни функционери, уметници и грађани.

Русинска заједница је најмања. Прилози из културе у ЦИПЕ на *русинском језику* су ниско позиционирани, а у чак две од шест анализираних емисија није било ниједног текста посвећеног култури.

Углавном су емитоване најаве догађаја и агенцијске вести – 6 прилога (7%), док су испред њих били прилози о стању на Косову (16%), економији (11%), затим друштвене теме (9%).

Укупно је анализирано 80 прилога жанровски једноличних. Било је 47 вести (59%) и 20 ауторских извештаја (25%). У телевизијским емисијама култура је 90% заступљена као „мејнстрим“, док се алтернативним правцима посвећује само један прилог – најаву мултимедијалне манифестације младих.

„Радио новине“ у анализираном периоду имале су 160 јединица, од којих је највише било друштвених тема 22 (14%), затим 21 из области културе (12.5%), 18 (11%) и оних о стању на Косову, 13 (8%) о активностима републичких органа и тако даље. Осим што је култура појединачно највише заступљена тема, анализа показује да је блок културе најквалитетнији део емисије, заступљени су сложени формати, актуелни аудио-записи и ауторски прилози.

Од 21 прилога, 10 (48%) су ауторски извештаји, а 11 (52%) су вести.

Поштује се пракса да се о важним културним догађајима монтира актуелни прилог за прву наредну информативну емисију, док се проширени прилози емитују касније током недеље у ауторским тематским и колажним емисијама.

Представници националне елите русинске заједнице се често понављају у различитим улогама као саговорници у ЦИПЕ. То су скоро искључиво представници „институционализоване“ културе, док су у том својству врло ретко заступљени грађани, те изостаје повратна информација о реалном утицају и значају културе на живот заједнице.

Етаблирана култура је доминантна са 90%, док се алтернативна култура јавља у три примера (10%), и то у прилогу о мултимедијалној манифестацији младих, када се говори о прожимању култура, и о писцима млађе генерације Русина.

Локација: приметна је полицентричност, првенствено зато што је Костелњикова јесен „караван-манифестација“ која се одвија у

свим местима где постоји значајнија русинска популација (Руски Крстур, Нови Сад, Турђево, Куцура, Шид, Кула). Истовремено, Нови Сад је додатно заступљен, јер је у њему седиште Руског слова, а Београд због Сајма књига.

И на крају, емисије на ромском језику јавног сервиса Војводине издвајају се из целокупног корпуса по томе што у посматраном периоду није емитован ниједан прилог из културе.

Теме којима се придавао највећи значај у складу су са потребама циљне групе (образовање, запослење, становање и здравство). Сви емитовани садржаји су директно у вези са Декадом Рома.

Одсуство прилога из културе евентуално се може правдати посвећеношћу овој теми кроз неке друге медијске садржаје на ромском језику на телевизији и радију, у емисијама колажног типа.

Мултикултурализам препознаје да је савремено друштво сачињено од различитих група које имају иста права и прожимају се у различитим сегментима јавног и приватног живота. Овај приступ је настао као „одговор” на деценијску асимилациону политику која није препознавала другост као прихватљиву и нову вредност за друштво. Поштовање различитости и афирмисање културе других и другачијих је важан елемент мултикултурног приступа (Hartley, 2005, p. 151).

Хартлеј, такође, подсећа да су се још 1970-их Аустралија и Канада декларисале као мултикултурна друштва (2005, p. 151). Јавни радио-телевизијски сервиси обе земље су одмах почели да промовишу мултикултуралне циљеве и да бесплатно емитују програме на језицима мањинских заједница.

У члану 1 Статута АП Војводине (2009) наводи се да је Војводина заједница у којој се негује вишекултуралност (мултикултурализам). Јавни сервис Војводине, као независно електронско гласило које би требало да задовољава комуникативне потребе свих грађана, јер су му они оснивачи и финансијери, као свој основи задатак, сходно Статуту Покрајине, има неговање мултикултурализма.

У анализираном периоду посебно су кодирани садржаји који имају мултикултурну основу у ЦИПЕ на језицима националних заједница РТВ.

Нешто мање од половине прилога из културе у ЦИПЕ на мађарском, румунском и русинском језику, и радија и телевизије афирмисали су мултикултуралност. У радијским ЦИПЕ на словачком језику је било 90% монокултурних рубрика, док су у телевизијским емисијама мултикултурални садржаји били присутни у 40% рубрика. Истраживање је утврдило да мултикултурном приступу прилозима из културе највише пажње поклањају у русинској радијској редакцији (56%) и румунској радијској редакцији (55%), а најмање у мађарској радијској редакцији (8%).

Ово је велики напредак у уређивачкој политици РТВ, јер је у првом мониторингу 2006. уочено да је таквих садржаја у укупном програму јавног сервиса било тек 7% (Валић Недељковић, 2008, 2010).

ЗАКЉУЧАК

Међународна и домаћа легислатива у потпуности подржавају право на информисање на језицима националних заједница. Јавни сервис Војводине (РТВ) наставља традицију Радио телевизије Нови Сад, која још од 1948. емитује радијске, а потом и телевизијске садржаје на језицима националних заједница, који су у јавној употреби у Покрајини.

РТВ имплементира одредбе међународних документа које је ратификовала Србија и домаћих закона из области заштите права мањина, као и области јавног информисања, у којима се дефинишу права на примање и дистрибуирање информација од јавног значаја на матерњем језику без дискриминације.

Оно што се разликује унутар РТВ је конкретна уређивачка политика сваког од мањинских програма према садржајима из културе презентованим у централним информативно-политичким емисијама током истраживачког периода (октобар-новембар 2011). Овај налаз указује да јавни сервис Војводине нема јединствену уређивачку политику према садржајима из културе, као и према неговању војвођанског идентитета као резултата мултикултурног приступа у формирању ЦИПЕ.

Као најзначајнији, информативни програм (ЦИПЕ) на језицима националних мањина култури је посветио на различитим језицима различит простор и позицију. Највише садржаја из културе било је у емисијама на румунском, недовољно у емисијама на русинском и словачком језику, а сасвим су изостали из ЦИПЕ на ромском језику.

Уочен је значајан напредак у пласирању мултикултурних информација у односу на сам почетак рада јавног сервиса Војводине 2006. године.

Медијска иницијатива је у потпуности изостала, што указује на то да уређивачка политика у програмима на језицима националних заједница није препознала у довољној мери и на одговарајући начин значај афирмације стваралаца и стваралаштва на матерњем језику.

Ангажованост радијских новинара у припреми прилога из културе у радијским ЦИПЕ била је минимална, осим чланова русинске редакције. Изостали су тонски инсерти, што је за радијску презентацију садржаја од изузетног значаја. Тачније, у појединим мањинским програмима, чешће радија него телевизије, чак у 90% случајева текст чита водитељ или спикер. Исто тако у високом проценту није

назначен аутор текста. Што на имплицитан начин указује да новинари нису присутни на догађајима из културе.

Субјекти и објекти у текстовима су у различитим програмима различити, иако је извештавано са углавном истих догађаја. Првенство најчешће имају представници власти и такозвани неживи субјекат, тачније институције културе, разне манифестације, фестивали, а тек онда уметници (глумци, сликари, певачи, композитори, филмски ствараоци, редитељи и слично), док су невладине организације, групе грађана, књижевници, корисници садржаја из културе и уметности и новинари били сасвим спорадично заступљени. Постоје изузеци, на пример у програму на румунском језику, у којем су субјекти у високом проценту књижевници.

Однос новинара према теми, субјектима и објектима у готово свим посматраним текстовима су неутрални и позитивни. Није било ниједног аналитичког текста у којем се аутор критички односи према појавама у култури, или неком уметничком делу, односно ствараоцу. Новинари су се у праћењу културе задовољили вестима и извештајем са цитатима, без озбиљног промишљања о вредностима дела из културе и уметности. Значи, изостаје књижевна, ликовна, филмска и музичка критика као публицистички жанр. У фокусу већине праћених програма су били пре догађаји од интереса свих грађана Србије и окружења, него они који репрезентују стваралаштво мањинске заједнице.

Јавни сервис је тако, према резултатима квантитативно-квалитативне анализе садржаја у октобру и новембру 2011, само делимично испунио своју мисију када је извештавао о култури у ЦИПЕ на језицима националних заједница у питању.

ЛИТЕРАТУРА

- Валић Недељковић, Д. (2008). Мултикултуралност у програмима јавног сервиса Војводине. *Мултикултуралност Војводине: изазови у 2007–08*, Хелсиншке свеске 27, 120–143. Београд: Хелсиншки одбор за људска права у Србији.
- Валић Недељковић, Д. (2009). Стереотипи о професији новинар. У: *Слобода изражавања и људска права новинара у Војводини: резултати истраживања о положају новинара и новинарске професије у Војводини*, 35–40. Нови Сад: Покрајински омбудсман.
- Валић Недељковић, Д. (2010). Мултијезични јавни сервис Војводине – изазови и ограничења. У: *Сусрети култура, Зборник радова, књига 1*, 83–91. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду Филозофски факултет.
- Van Dijk, T. A. (1988). How “They” Hit the Headlines. In: Smitherman, Geneva, & Teun A. Van Dijk (ed.): *Discourse and Discrimination* (221–262). Detroit: Wayne State University Press.
- Велановски, Р. (2005). *Јавни РТВ сервис у служби грађана*. Београд : CLIO.
- European Charter for Regional or Minority Languages. Strasbourg, 5.XI.1992. http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/textcharter/default_en.asp

- Закон о радиодифузији (2002). Службени гласник РС, бр. 42/02; 97/2004, 76/2005, 79/2005, 62/2006, 85/2006, 86/2006, 41/2009
- Закон о јавном информисању (2003). Службени гласник РС, бр. 43/03
- Закону о националним саветима националних мањина (2009). Службени гласник РС, бр. 72/09
- Закон о заштити права и слобода националних мањина (2002). Службени лист СРЈ, бр. 11/2002
- Закон против дискриминације (2009). Службени гласник РС, бр. 72/2009
- Закон о потврђивању Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, (2001). Службени лист СРЈ – међународни уговори, бр. 6/01
- Јовановић, З. (2005). *Моћ привида: масовна култура као идеологија*. Врање: Учитељски факултет.
- Кин, Џ. (1995). *Медији и демократија*. Београд: Филип Вишњић.
- Lauerbach, G. E. & Fetzer, A. (2007). Political discourse in the media: Cross-cultural perspectives. In: G. E. Lauerbach, & A. Fetzer (ed.): *Political discourse in the medi* (3–31). Amsterdam/Philadelphi: John Benjamins Publishing Company.
- Мек Квин, Д. (2000). *Телевизија*. Београд: Слио.
- Статут АП Војводине (2009). Службени лист АП Војводине, бр. 17/2009.
- Устав Републике Србије (2006). Службени гласник РС, бр. 83/2006
- Hartley, J. (2005). *Communication, Cultural and Media Studies*. London and New York: Routledge.

Dubravka Valić Nedeljković, University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Department of Media Studies, Novi Sad

VOJVODINA'S PUBLIC SERVICE BROADCASTS IN MINORITY LANGUAGES – CULTURE IN THE NEWS

Is the culture of national minorities visible in the news?

Summary

International documents and local legislature define, promote, and protect the rights of minorities to be informed in their mother tongue with a special emphasis on the role of public services. The first of these documents to be taken in consideration are the European Charter for Regional or Minority Languages (Serbia and Montenegro joined in 2005) and the Framework Convention for the Protection of National Minorities (Serbia and Montenegro joined in 2001). Local legislature followed the international solutions. For the first time in the constitutional history of the country, the Constitution of the Republic of Serbia of 2006 defines the right to be informed in the mother tongue. Accordingly, the media laws also recognize this right.

The Broadcasting Law emphasizes that public service content must respect the language and speech standards of the majority as well as of the minorities; it must provide material that meets the cultural identity of citizens of the national majority as well as that of the minorities.

The Radio Television of Vojvodina (RTV), under its former name – Radio Television Novi Sad, was established as a broadcaster that would inform the public of Vojvodina in all languages in official use in the province since its beginnings in 1949. In that respect, RTV is a unique public service in the region and in Europe, since it

regularly broadcasts content in as many as 11 languages, to a greater or lesser extent.

Media practice reveals that all central news broadcasts in the electronic media incorporate the cultural news segment. However, if the daily content of news concerning politics and economy is very large, such content is broadcast at the expense of the cultural content.

The aim of this study was to determine how much and in what manner broadcasters give attention to cultural reports in their central news, as well as to what extent the minority languages programs meet the public service standards for expressing the cultural identity of the ethnic communities in whose languages RTV broadcasts the program.

The analysis included a total of 73 central news radio and television broadcasts, totalling 1,360 minutes of programming.

The study was based on quantitative-qualitative analysis of the media discourse. The unit of analysis in the monitoring was a news report including the anchor introduction.

RTV implements the regulations of international documents ratified by Serbia, the national laws on the protection of minority rights, as well as the public information laws, which define the rights of minorities to receive and distribute information of public interest in their mother tongue without discrimination.

What differentiates each of the minority editorial desks in RTV was visible in the specific editorial policies regarding the cultural content presented in central news during the research period (October-November 2011). These findings indicate that the Public Service of Vojvodina has neither a universal editorial cultural content policy nor a policy to foster Vojvodina's identity, as a result of a multicultural approach in the production of central news.